

Экономикалық география

А

Агломерация — бір-біріне жақын орналасқан қалалар мен елді мекендердің экономикалық және әлеуметтік байланыстары арқылы бірігіп, үлкен қала аймағын құрауы.

Агроөнеркәсіптік кешен (АӨК) — ауыл шаруашылығы мен оған қызмет көрсететін, өнімді өңдейтін салалардың жиынтығы.

Адам капиталы — адамның білімі, тәжірибесі мен қабілетінің экономикалық құндылығы.

Автомобиль жолы — көлік инфрақұрылымының маңызды бөлігі, жүк пен жолаушы тасымалына арналған қатынас жолы.

Аймақ — географиялық кеңістіктің әкімшілік немесе экономикалық тұрғыдан бөлінген бөлігі.

Б

Бәсеке (конкуренция) — нарықтағы өндірушілердің немесе сатушылардың тұтынушыны тарту үшін күресі.

Байланыс — адамдар мен ұйымдар арасындағы ақпарат алмасу жүйесі (телекоммуникация, пошта, интернет).

Банк жүйесі — елдің ақша айналымын басқаратын және несиелеу қызметін атқаратын қаржы мекемелерінің жиынтығы.

Бюджет — мемлекеттің немесе ұйымның белгілі бір кезеңдегі табысы мен шығысының жоспары.

В

Валюта — елдің ақша бірлігі немесе халықаралық есеп айырысуда қолданылатын шетел ақшасы.

Валовой ішкі өнім (ЖІӨ) — белгілі бір елде бір жыл ішінде өндірілген барлық тауар мен қызметтің жиынтық құны.

Г

Географиялық еңбек бөлінісі — әр елдің немесе аймақтың табиғи және экономикалық жағдайына байланысты белгілі бір өнім өндіруге мамандануы.

Геоэкономика — әлемдік экономика мен геосаяси кеңістіктегі өзара байланыстарды зерттейтін ғылым саласы.

Геоурбанистика — қалалар мен олардың орналасу заңдылықтарын зерттейтін экономикалық географияның тармағы.

Глобализация — әлем елдерінің экономикалық, мәдени және ақпараттық жағынан өзара байланысының күшеюі.

Д

Демография — халықтың саны, құрамы, табиғи және механикалық қозғалысын зерттейтін ғылым.

Дамушы елдер — экономикасы аграрлық сипатта болып, өнеркәсіп деңгейі төмен мемлекеттер.

Дамыған елдер — ғылыми-техникалық тұрғыда жоғары дамыған, экономикалық әлеуеті күшті мемлекеттер.

Девальвация — ұлттық валютаның шетел валютасына шаққандағы бағамының төмендеуі.

Диверсификация — өндіріс немесе бизнестің бірнеше бағытта дамуы.

Е

Еңбек ресурстары — жұмысқа қабілетті халықтың жиынтығы.

Еңбек өнімділігі — белгілі бір уақыт ішінде өндірілген өнімнің мөлшері.

Еуропалық одақ (ЕО) — Еуропа елдерінің экономикалық және саяси одағы.

Экспорт — елдің өз өнімін шетелге сату процесі.

Энергетика — энергия өндіру, бөлу және тұтынумен айналысатын шаруашылық саласы.

Ж

Жалақы — қызметкердің еңбегі үшін алатын ақшалай немесе заттай сыйақысы.

ЖІӨ (жалпы ішкі өнім) — елдің экономикалық даму көрсеткіші.

Жер ресурстары — ауыл шаруашылығы мен құрылысқа пайдалануға жарамды жер қоры.

Жұмыс күші — еңбекке қабілетті адамдар мен олардың кәсіби мүмкіндіктері.

И

Импорт — басқа елдерден тауар немесе қызмет сатып алу.

Индустрия — материалдық өндірістің негізгі саласы, өнеркәсіп жүйесі.

Инвестиция — пайда табу мақсатында капитал салу (жобаға, кәсіпорынға, инфрақұрылымға).

Инфрақұрылым — шаруашылық пен халықтың өмір сүруін қамтамасыз ететін нысандар жиынтығы (жол, электр, су, байланыс жүйесі).

Инновация — жаңа идеяларды, технологияларды енгізу арқылы өндірісті жетілдіру процесі.

К

Кәсіпорын — өнім өндіретін немесе қызмет көрсететін шаруашылық ұйым.

Көлік жүйесі — адамдар мен жүктерді тасымалдауға арналған қатынас түрлерінің жиынтығы (авто, теміржол, теңіз, әуе).

Капитал — өндірістің негізгі факторы; құрал-жабдықтар мен қаржы ресурстарының жиынтығы.

Кеден — мемлекет шекарасындағы тауар айналымын бақылайтын орган.

Кластер — бір-бірімен байланысқан кәсіпорындар мен ұйымдардың өндірістік-экономикалық тобы.

Қалалық агломерация — үлкен қала мен оның маңындағы елді мекендердің бірігіп өсуі.

Қайта өңдеу өнеркәсібі — шикізатты дайын өнімге айналдыратын өндіріс сал

М

Мамандану (специализация) — елдің немесе аймақтың белгілі бір өнім өндіруге бағытталуы.

Маркетинг — нарықты зерттеу және өнімді тиімді сату жүйесі.

Мемлекеттік бюджет — елдің негізгі қаржы жоспары.

Миграция (көші-қон) — адамдардың бір жерден екінші жерге тұрақты немесе уақытша қоныс аударуы.

Моноқала — бір ғана өнеркәсіп түріне тәуелді қала (мысалы, мыс немесе көмір өндірісіне).

Н

Нарық — тауарлар мен қызметтердің сатылуы мен айырбасталуы жүретін жүйе.

Нарықтық экономика — сұраныс пен ұсыныс заңына негізделген еркін экономикалық жүйе.

Номиналды табыс — адамның қолына тиетін нақты ақша көлемі.

Ө

Өндіріс — табиғи ресурстар мен еңбек арқылы материалдық игіліктер жасау процесі.

Өнеркәсіп — экономиканың негізгі саласы; шикізат өндіру және өңдеу өндірістері.

Өнеркәсіп узелі (өнеркәсіп торабы) — бір-бірімен байланысқан зауыттар мен фабрикалардың шоғырланған аймағы.

П

Пайдалы қазбалар — табиғи шикізат көздері (мұнай, газ, көмір, металл, тұз және т.б.).

Порт — теңіз немесе өзен жағалауындағы жүк пен жолаушы тасымалы жүзеге асатын көлік торабы.

Пошта байланысы — ақпарат пен заттарды жеткізу қызметі.

Р

Ресурстар — өндіріс пен халық шаруашылығында пайдаланылатын табиғи, еңбек және қаржы мүмкіндіктері.

Рекреация — демалу мен туризмге арналған шаруашылық түрі.

Рынок — тауар мен қызмет алмасу, баға қалыптасатын экономикалық орта.

С

Сауда — тауар мен қызмет алмасу саласы.

Салық — мемлекет пайдасына азаматтар мен кәсіпорындар төлейтін міндетті төлем.

Сервистік экономика — қызмет көрсету саласы дамыған экономика түрі.

Сыртқы сауда айналымы — экспорт пен импорт көлемінің жиынтығы.

Т

Тауар — сатып алуға және сатуға арналған өнім.

Тариф — көлік немесе байланыс қызметінің ақысы, сондай-ақ кедендік баж мөлшері.

Тау-кен өнеркәсібі — жер қойнауындағы пайдалы қазбаларды өндіру саласы.

Транзит — бір елдің аумағы арқылы басқа елге тауар өткізу процесі.

Транспорт (көлік) — жүктер мен адамдарды тасымалдауға арналған инфрақұрылым жүйесі.

Ф

Финанс (қаржы) — ақша айналымын, кіріс пен шығысты басқару жүйесі.

Фирма — кәсіпкерлік қызметпен айналысатын шаруашылық субъектісі.

Э

Экономика — қоғамның өндіріс, бөлу, айырбас және тұтыну жүйесін зерттейтін ғылым.

Экономикалық аймақ — елдің табиғи, еңбек және өндірістік ресурстары ұқсас әкімшілік-аумақтық бөлігі.

Экспорт — елдің өз өнімін басқа мемлекетке сату процесі.

Энергия ресурстары — энергия өндіруге пайдаланылатын табиғи қорлар (көмір, мұнай, газ, су, жел, күн).

Энергетика жүйесі — энергияны өндіру, тасымалдау және тұтыну салаларының жиынтығы.

Қ

Қала — халқы тығыз орналасқан, экономикалық және мәдени орталық.

Қала агломерациясы — бірнеше қалалардың бір-бірімен бірігіп, экономикалық байланыс орнатқан аймақтық жүйесі.

Қызмет көрсету саласы — материалдық емес өнім түрлерін өндіретін экономика саласы (білім, медицина, туризм, қаржы).